

Becker & Van de Graaf

Gemeente Boekel

CIS-Code: 9756 & 9757

**Inventariserend veldonderzoek
waarderende fase
Venhorst-Wanroyseweg en Kerkepad**

**Antoine Wilbers
Yves Perdaen**

Colofon

*Inventariserend veldonderzoek, waarderende fase
Venhorst-Wanroyseweg en -Kerkepad, gemeente Boekel
CIS-code: 9756 & 9757*

In opdracht van: Gemeente Boekel.

Auteurs: A. Wilbers en Y. Perdaen

Redactie: A. Wilbers en Y. Perdaen

Versie: 1.1

© Nijmegen, juni 2005

Controle

Y. Perdaen	Senior Archeoloog	05-07-2005
------------	-------------------	------------

Goedkeuring

M. Meffert	Provincie Noord-Brabant	
------------	-------------------------	--

Becker & van de Graaf

Archeologie op maat
Klooster Albertinum
Heyendaalseweg 121
6525 AJ Nijmegen
Tel. 024-3608163
Fax. 024-3603765
info@opgravingsbedrijf.nl
www.opgravingsbedrijf.nl

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Becker & Van de Graaf te Nijmegen.

**Inventariserend veldonderzoek,
waarderende fase
Venhorst-Wanroyseweg en -Kerkepad, gemeente
Boekel.
CIS-code 9756 & 9757.**

A. Wilbers en Y. Perdaen

Inleiding

In opdracht van de gemeente Boekel heeft Becker & Van de Graaf in juni 2005 een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) waarderende fase uitgevoerd aan de Wanroyseweg en het Kerkepad in Venhorst. Dit als vervolg op het Inventariserend onderzoek verkennende fase uitgevoerd in april 2005 waarbij een tweetal gebieden werden aangewezen waar mogelijk archeologische vindplaatsen uit het Jong Paleolithicum tot Neolithicum aanwezig konden zijn. Aanleiding voor beide onderzoeken is een wijziging van het bestemmingsplan voor de beide onderzochte locaties.

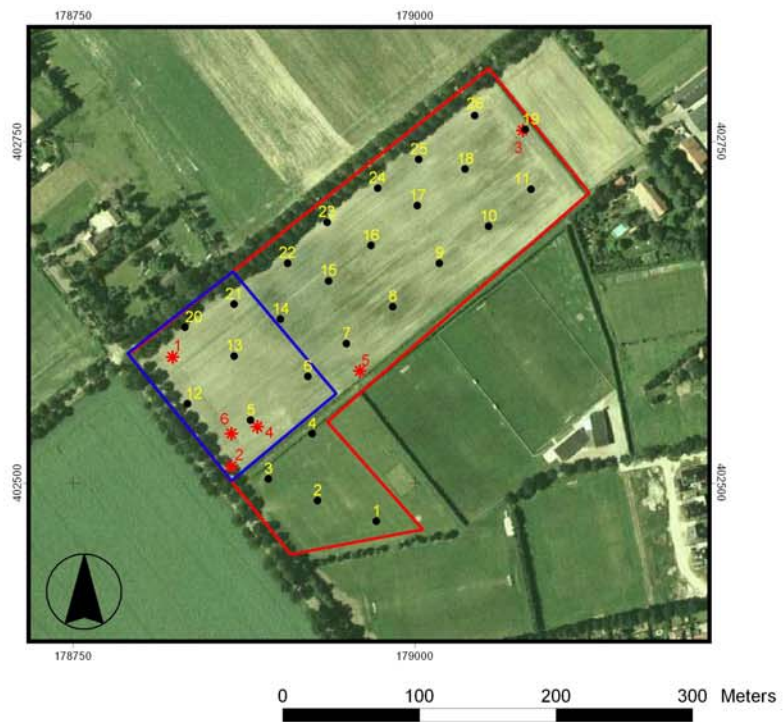
Het onderzoek is uitgevoerd volgens het Programma van Eisen (Perdaen, 2005) en conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.2. (CvAK 2005).

Het onderzoeksgebied uit de verkennende fase omvatte een vijftal percelen (2844, 2845, 3090, 2482, 3087, gemeente Boekel) aan de Wanroyseweg en het Kerkepad in Venhorst (gemeente Boekel). Daarvan werd een tweetal gebieden aangewezen waar de bodem ongestoord was en de natuurlijke ligging gunstig voor gebruik door de mens gedurende het Jong Paleolithicum tot Neolithicum. Daarnaast was het gebied tot ongeveer 100 jaar geleden bedekt met hoogveen waardoor mogelijke prehistorische resten goed beschermd werden. Deze twee aangewezen gebieden (fig 1) lagen op het hoge deel van de akker aan de Wanroyseweg en de Voskuilenweg en op het speelveld ten zuiden van de begraafplaats aan het Kerkepad.

Vooronderzoek

Het dorp Venhorst is gesitueerd op de Peelhorst. Het ligt in een dekzand landschap bestaande uit grillige, flauw golvende dekzandruggen. Deze ruggen zijn ontstaan tijdens de afzetting van het dekzand door de wind gedurende het Weichselien (115.000 tot 10.000 jaar geleden). Venhorst is gebouwd op een dergelijke dekzandrug, waarbij de kerk ongeveer op het hoogste punt ligt. De beide voor de waarderende fase uitgezochte onderzoekslocaties liggen op de flank van deze dekzandrug. Het gebied aan de Wanroyseweg maakt daarbij deel uit van een NW-ZO georiënteerde uitloper van de dekzandrug onder het dorp (fig 2).

Tot 1900 kwam op een groot deel van de Peelhorst hoogveen voor. Dit hoogveengebied stond bekend als 'de Peel'. Het veen is sindsdien volledig afgegraven om te worden gebruikt als brandstof of om de arme zandbodems overal in Brabant te verbeteren. Na ontginning werd het gebied eerst gebruikt als heide voor extensieve veeteelt, pas later is ook de heide ontgonnen om er akkerland van te maken. In de huidige situatie ligt het dekzand aan de oppervlakte en daarin zijn voornamelijk veldpodzolen (Hn21, Stichting voor Bodemkartering, 1976) ontwikkeld.

- Vervolgonderzoek
- 9756 Wanroyseweg
- Boorpunt
- * Oppervlakte vondsten

Becker & van de Graaf (2005)

- Vervolgonderzoek
- 9757 Kerkepad
- Boorpunt

Becker & van de Graaf (2005)

Fig. 1 Gebieden waarvoor vervolgonderzoek is aanbevolen.
Bron luchtfoto: On-Site en Skyline Software (2003).

Doordat het dekzandruggenlandschap in dit gebied gedurende het grootste deel van het Holoceen bedekt is geweest met hoogveen mogen vooral mesolithische

vindplaatsen worden verwacht. Mesolithische vindplaatsen zijn vaak aanwezig op een droge zandige rug nabij open water of een moerassige zone (Van Gils/De Bie 2001, 2002, 2003). Een dergelijke zandige opduiking in een overwegend vochtig gebied vormt de ideale uitvalsbasis voor prehistorische jager-verzamelaars die het gebied willen exploiteren. Vooral op de akker langs de Wanroyseweg is deze situatie aangetroffen, maar ook aan het Kerkepad mag deze situatie verondersteld worden op grond van figuur 2. Dergelijke vindplaatsen bestaan vaak uit vuursteenconcentraties met een beperkte oppervlakte (ca. 10-25m²) zonder aanwezigheid van zichtbare sporen in de bodem (Crombé/Perdaen/Sergant 2003, 209; Grøn 1995, 32; Souffi 2004, 29). Aanwijzingen voor de aanwezigheid van jager-verzamelaars in de regio zijn pas een kleine 2 km ten zuidoosten van de onderzoeksgebieden te vinden. Hier ligt een terrein van hoge archeologische waarde (Archis-monument-nr. 4636, Archis-waarnemings-nr. 31368) waarop verschillende mesolithische vondsten zijn gedaan. Eveneens een kleine 2 km van de onderzoeksgebieden, maar dit maal naar het westen, is een neolithische bijl aangetroffen (Arts/Wijdeven 2000) (Archis-waarnemings-nr. 200025). Beide vindplaatsen zijn gelegen in gebieden met een lage archeologische trefkans. Mogelijk zijn er op deze plaatsen kleine zandruggen aanwezig die niet in het archeologisch verwachtingsmodel zijn opgenomen.

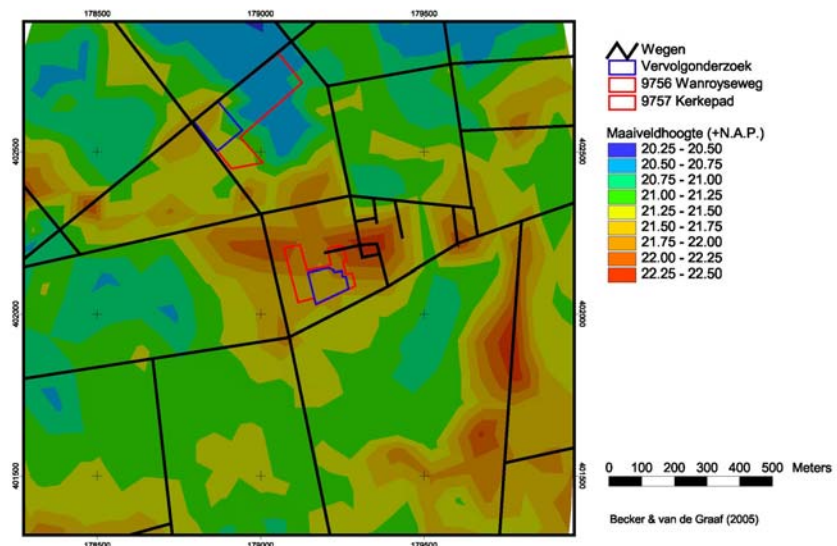

Fig. 2 Hoogteligging van het landschap rondom Venhorst. Bron hoogtepuntenkaart 1:10.000, Topografische Dienst (1965).

Werkwijze en resultaten veldonderzoek

Tijdens de waarderende fase van het inventariserende onderzoek zijn er verspreid over de beide onderzoekslocaties 48 boringen gezet. 27 op de locatie aan de Wanroyseweg en 21 op de locatie aan het Kerkepad (Bijlage 5). Aan de Wanroyseweg gingen deze boringen tot een diepte van ongeveer 80 cm en aan het Kerkepad tot ongeveer 150 cm om rekening te houden met de mogelijke aanwezigheid van een begraven bodem. In de verkennende fase was op dit terrein in enkele boringen een begraven bodem aangetroffen. Omdat deze begraven bodem niet gedateerd kon worden was het mogelijk dat ook hier archeologische vindplaatsen in voorkwamen. Bij alle boringen is gebruikt gemaakt van een mechanische avegaarboor met een diameter van 28 cm. Al het opgeboorde materiaal tot 20 cm in de C-horizont is gezeefd op een 3mm zeef om de aanwezigheid van vuursteenfragmentjes vast te stellen. De opbouw van

de bodem in de boringen is niet beschreven omdat dit al voldoende bekend was uit de verkennende fase.

In de boringen zijn geen vondsten aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Op de locatie aan de Wanroyseweg is geen enkele vondst aangetroffen in de boringen. Aan het Kerkepad is in een aantal boringen vooral in de A-horizont glas, plastic en ander recent afval aangetroffen. Ook werd in 2 boringen zeker en in 3 boringen een mogelijk verstoorde bodem aangetroffen. De omvang van deze verstoring is ongeveer 25x50 m en valt samen met de verstoorde bodem die tijdens de verkennende fase werd aangetroffen in boring 33. Op grond van de aangetroffen opvulling met bruin grijs zand gaat het hier waarschijnlijk om een lokale zandput die later weer is dichtgegooid. In twee boringen is een mogelijke begraven bodem aangetroffen, maar ook in deze begraven bodem zijn geen vondsten aangetroffen.

Conclusies en aanbevelingen

Uit de verkennende fase was gebleken dat er een tweetal gebieden waren binnen het onderzoeksgebied in Venhorst waar mogelijk archeologische vindplaatsen uit het Jong Paleolithicum tot Neolithicum verwacht konden worden. Daarom werd aanbevolen om met behulp van een verdicht boorgrid in een waarderende fase na te gaan of dergelijke vindplaatsen inderdaad aanwezig waren. Omdat tijdens dit onderzoek geen archeologische vondsten zijn aangetroffen in de boringen mag met redelijke zekerheid worden aangenomen dat er ook geen vindplaatsen aanwezig zijn. Een verder onderzoek wordt daarom niet nodig geacht en daardoor zijn er vanuit archeologisch oogpunt geen belemmeringen meer om door te gaan met de wijziging van het bestemmingsplan.

Beantwoording van de onderzoeksvragen (Zie PvE; Perdaen, 2005)

1. Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie (geologie, bodemkunde en geomorfologie)?

Het onderzoeksgebied ligt op een dekzandruggen complex dat tot in de vorige eeuw bedekt was met hoogveen. Dit hoogveen is in de afgelopen eeuw volledig afgegraven. De huidige bodems bestaan voornamelijk uit veldpodzolen. Beide onderzoekslocaties liggen op de flank van een dergelijke dekzandrug.

2. Bestaat er een relatie tussen microreliëf, afzettingen, bodemtype en de aanwezigheid en fysieke kwaliteit van archeologische resten?

Er zijn ook tijdens deze waarderende fase geen archeologische vindplaatsen aangetroffen.

3. Wat is de aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van de aangetroffen archeologische vindplaatsen?

Niet van toepassing.

4. Wat is de verticale vondstspreading per bodemtype?

Niet van toepassing.

5. Welke delen van het gebied zijn verstoord en tot op welke diepte?

Het onderzoeksgebied aan de Wanroyseweg is geheel onverstoord. Aan het Kerkepad is een gebied van ongeveer 1250 m² in de zuidoostenlijke hoek van het terrein tot 1 à 1.5 m diepte verstoord. Mogelijk gaat het hier om een opgevolde zandafgraving.

6. Welke aanbevelingen kunnen er gegeven worden voor eventueel vervolgonderzoek?

Op grond van de resultaten van deze waarderende fase is er geen reden voor vervolgonderzoek. Vanuit archeologisch oogpunt zijn er geen

belemmeringen meer om door te gaan met de wijziging van het bestemmingsplan.

Literatuur en kaarten

Arts, N./W. Van De Wijdeven, 2000. Stenen bijlen uit Boekel, *Nieuwsbrief Archeologie Kempen- en Peelland*, 4(1), 7.

Crombé Ph./Y. Perdaen/J. Sergeant, 2003 : The site of Verrebroek « Dok » (Flanders, Belgium) : spatial organisation of an extensive Early Mesolithic settlement, in Larson L./H. Kindgren/K. Knutsson/D. Loeffler/ A. Åkerlunt (eds.), *Mesolithic on the Move. Papers presented at the Sixth International conference on the Mesolithic in Europe, Stockholm 2000*, Oxford, 205-215.

College voor de Archeologische Kwaliteit, 2005: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 2.2, Gouda.

Gils M. Van/M. De Bie 2001: Prospectie en kartering van laat-glaciale en vroeg-holocene sites in de Kempen: resultaten van de boorcampagne 2001, *Notae Praehistoricae* 21, 77-78.

Gils M. Van/M. De Bie 2002: Ravels-Witgoor: intensieve boorcampagne op een uitgestrekt voregholocene site-complex in de Kempen, *Notae Praehistoricae* 22, 83-85.

Gils M. Van/M. De Bie 2003: Een uitgestrekt Laat-Mesolithisch site-complex langs de Molse Nete in Lommel, *Notae Praehistoricae* 23, 67-69.

Grøn, O., 1995: *The Maglemose culture. The reconstruction of the social organization of a mesolithic culture in Northern Europe*, Oxford (BAR International Series 616).

Kabel- en Leidinginformatiecentrum Zuid-Nederland, 1994: KLIC-Atlas van Noord-Brabant Oost.

On-Site en Skyline Software, 2003 : TerraDesk, discover the digital earth. <http://www.terradesk.nl/> , geraadpleegd 20-05-2005

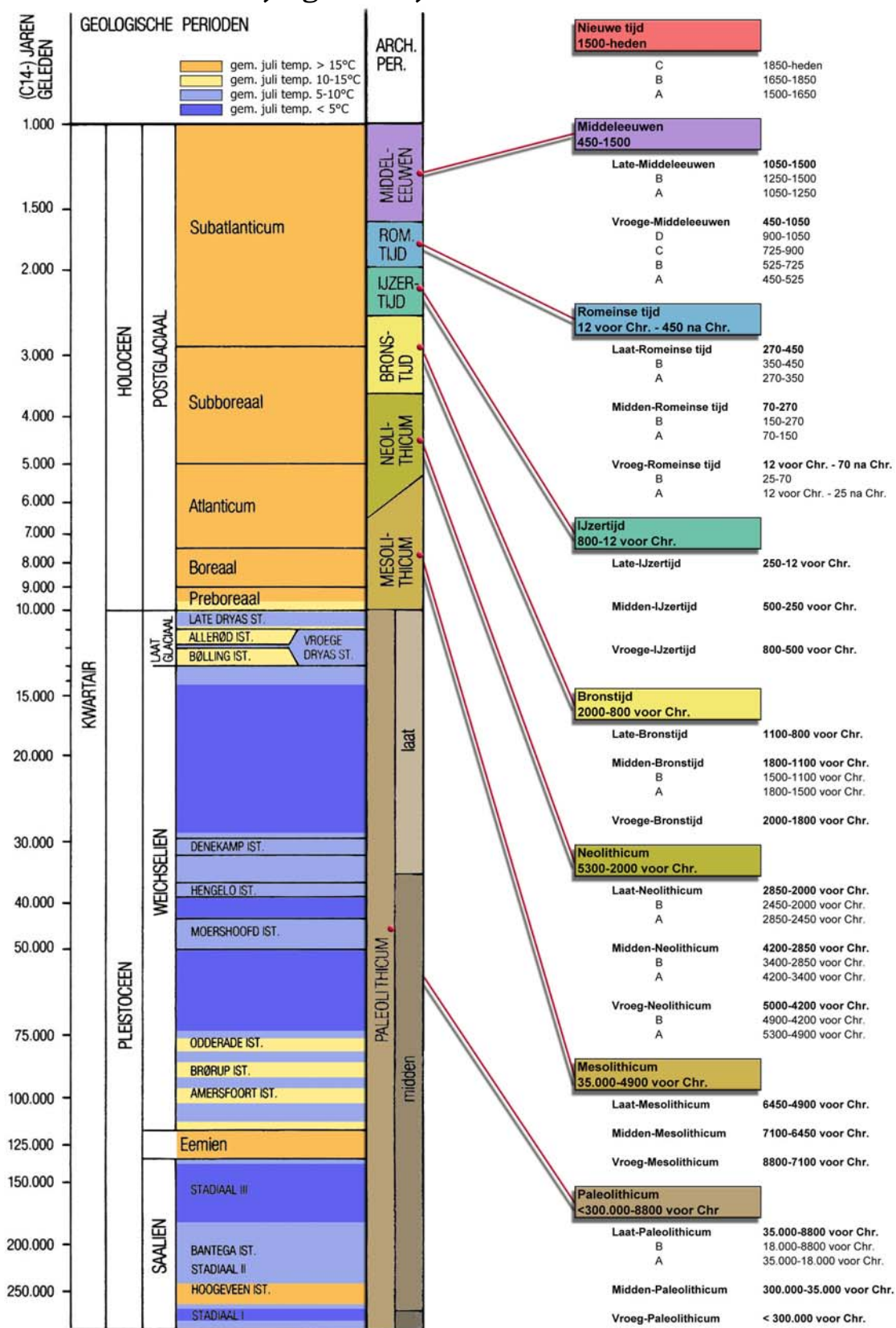
Perdaen, Y., 2005: *Programma van Eisen (IVO 2)*, Boekel-Venhorst. Nijmegen.

Souffi, B., 2004: *Le Mésolithique en Haute-Normandie (France). L'exemple du site d'Acquigny « l'Onglais » (Eure) et sa contribution à l'étude des gisements mésolithiques de plein air*, Oxford (BAR International Series 1307).

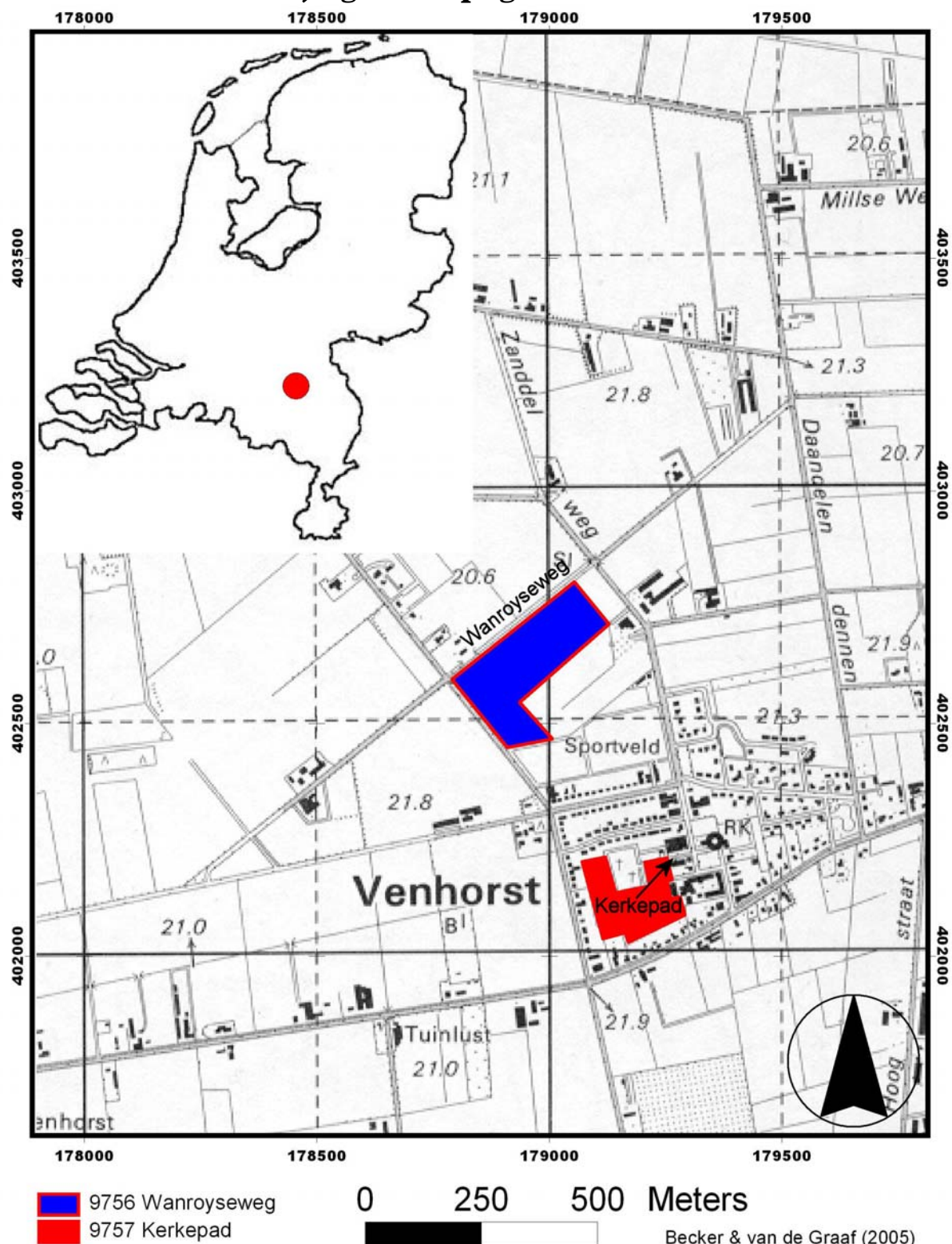
Stichting voor Bodemkartering, 1981: Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 51 Oost Eindhoven. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Topografische dienst, Departement van Defensie, 1965: Hoogtekaart van Nederland, schaal 1:10.000, Nr 45H zuid Uden. Delft

Bijlage 1: Tijdentabel

Bijlage 2: Topografische kaart

Bron: KLIC, Zuid-Nederland (1994)

Archeologische informatie

Mrt. 2005

9756 en 9757-Venhorst

Becker en Van de Graaf

Legenda

- VONDSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN
- GRID_KM
- HUIZEN
- PLAATSNAMEN
- GEMEENTEN
- PROVINCES
- TOP10 ((c)TON)
- ONDERZOEKEN
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- MONUMENTEN**
 - archeologische beekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
 - zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelste trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelste trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet getaxeerd

Schaal 1:10000

0 500 m

ROB
Archisil

Bijlage 4: Overzicht Archismeldingen

Waarnemingen en vondstmeldingen

Nummer	Omschrijving	Tijdvak
31368	Vuursteen werktuigen	Prehistorie
200025	vuursteenbijl	Neolithicum Vroeg B - Neolithicum Laat B

Monumenten

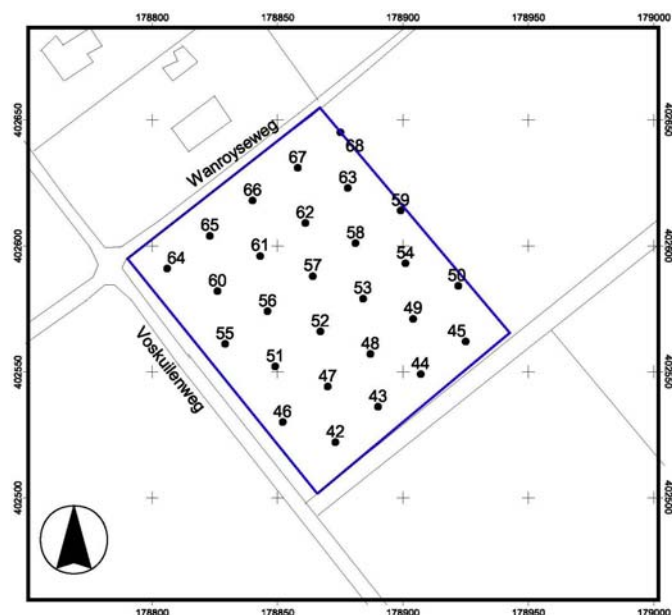
Nummer	Omschrijving	Tijdvak
4636	Terrein van hoge archeologische waarde	Mesolithicum

Onderzoeksmeldingen

Nummer	Bedrijf	Jaar
9756*	Becker & van de Graaf	2005
9757*	Becker & van de Graaf	2005

* dit onderzoek.

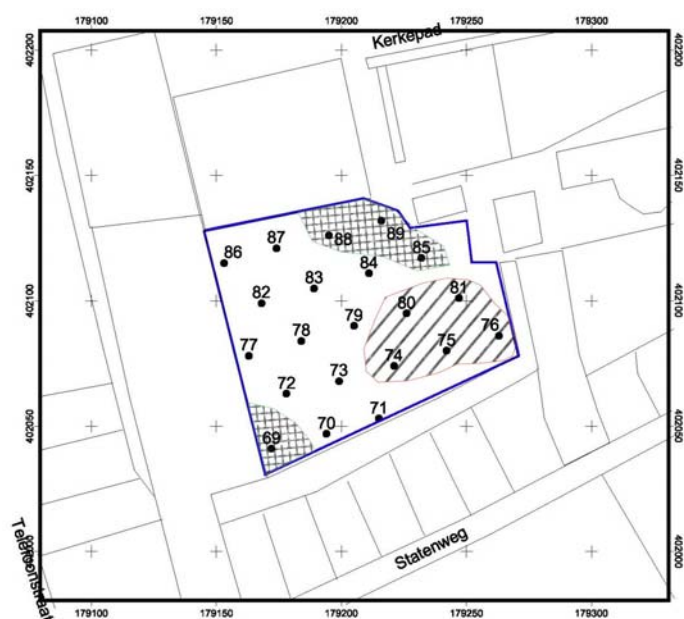
Bijlage 5: Boorlocatie en vindplaatsenkaart

 Onderzoeksgebied
 Waarderende fase
 Boorpunt

0 25 50 75 100 Meters

Becker & van de Graaf (2005)

 Onderzoeksgebied
 waarderende fase
 Boorpunt
 Verstoorde bodem
 Begraven bodem

0 25 50 75 100 Meters

Becker & van de Graaf (2005)

